

- Arařtırma Makalesi -

**6 ŞUBAT DEPREMİ NEDENİYLE AÇILAN İDARİ
DAVALARDA ÖZEL YARGILAMA USULÜ***

*(SPECIAL TRIAL PROCEDURE IN ADMINISTRATIVE CASES FILED DUE TO THE
6 FEBRUARY EARTHQUAKE)*

Prof. Dr. Serkan ÇINARLI**

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Hüseyin BİLGİN***

Arş. Gör. Dr./Res. Asst. Dr. Ezgi AVCIOĞLU AKSOY****

Arş. Gör. Dr./Res. Asst. Dr. Mehpare ÇAPTUĞ DİLEK*****

ÖZ

6 Şubat depremi nedeniyle çok fazla sayıda yapının hasar görmüş olması nedeniyle bölgedeki idare mahkemelerinin iş yükü oldukça ağırlaşmıştır. Bu durum da bölgede deprem nedeniyle açılan davalarda yargılama süresini etkileyecek niteliktedir. Bu sebeple 7.11.2023 tarihli ve

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

^{*} Bu makale 11.11.2023 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 20.12.2023 tarihinde birinci hakem; 27.12.2023 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

^{**} Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, serkan.cinarli@bakircay.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-2471-875X.

^{***} Konya Bölge İdare Mahkemesi Üyesi, huseyinbilgin22@hotmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0003-1887-792X

^{****} Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı, ezgi.aksoy@cbu.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6650-2685.

^{*****} Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, mehpare.captug@deu.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-1377-2742.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmişlerdir.

Katkı Payı Oranı: Eşittir

Bu makaleye atıf için; ÇINARLI, Serkan, BİLGİN, Hüseyin, AVCIOĞLU AKSOY, Ezgi, ÇAPTUĞ DİLEK, Mehpare, “6 Şubat Depremi Nedeniyle Açılan İdari Davalarda Özel Yargılama Usulü”, İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt No.: 4, Sayı No.: 8, 2023, s. 113-134.

7471 sayılı Kanun ile İdari Yargılama Usulü Kanunu'na eklenen Geçici Madde 11 ile

6 Şubat depremi nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi olarak kabul edilen yerlerde gerçekleştirilen çeşitli idari işlemlere karşı açılacak iptal davalarında uygulanacak özel bir yargılama usulü düzenlemesi yapılmıştır. Kanun koyucu Geçici 11. Madde ile yargılama süresini kısaltmayı amaçlamaktadır. Çalışmamızda ilgili hükümler ve uygulama alanı detaylı olarak incelenmiş olup, ilgili hükmün uygulanması nedeniyle yaşanabilecek olası sorunlar da ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Deprem, İvedi Yargılama, Yargılama Usulü, İptal Davası, Yargılama Süresi.

ABSTRACT

Due to the February 6 earthquake, the workload of the administrative courts in the region has become quite heavy because of the large number of damaged buildings. This situation has an impact on the duration of the proceedings in cases filed in the region due to the earthquake. For this reason, with the provisional article 11 added to the Administrative Procedure Law with the Law dated 7.11.2023 and numbered 7471, a special trial procedure has been regulated to be applied in the annulment lawsuits to be filed against various administrative actions taken in places that are considered as disaster zones affecting general life due to the February 6 earthquake. The legislator aims to shorten the duration of the proceedings with Provisional Article 11. In our study, the relevant provisions and the field of application have been examined in detail, and possible problems that may arise due to the application of the relevant provision have also been revealed.

Keywords: Earthquake, Urgent Proceedings, Procedure, Annulment Proceedings, Duration of Proceedings.

GİRİŞ

Ülkemizde 6 Şubat 2023 tarihinde asrın felaketi olarak da nitelenen büyük bir deprem meydana gelmiştir. Söz konusu depremde 11 il merkezi etkilenmiş olup bu illerin birçok bölgesinde çok sayıda taşınmaz

zarar görmüş, hasar almıştır. Birçok bina yıkılmış, yıkılmayan binalarda ise ağır ya da orta hasarlar ortaya çıkmıştır.

6 Şubat depreminden kaynaklanan davalar pek çok afette olduğu gibi idari yargı yerlerinde dava konusu edilen uyuşmazlıklardan birisi olarak karşımıza çıkmıştır. Ancak depremin kapsadığı alan ve büyüklüğü de dikkate alındığında bu davaların yargılama sürelerinin uzunluğu nedeniyle hak kayıpları yaratabilmesi mümkündür. Bu düşünce ile yasa koyucu 6 Şubat davalarına münhasır olarak özel yargılama usulü getirmiştir.

Söz konusu özel yargılama usulü, 07.11.2023 günlü ve “7471 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹”un 2. maddesiyle 2577 sayılı Kanuna Geçici 11. Madde olarak eklenmiştir. Anılan kanun değişikliği 09.11.2023 gün ve 32364 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yayın tarihinde yürürlüğe girmiştir. Çalışmamızda söz konusu kanun değişikliği bütün yönleriyle ele alınmıştır.

I. İDARİ YARGIDA ÖZEL YARGILAMA USULÜ UYGULAMASININ GELİŞİMİ

2014 yılı öncesine kadar idari yargıda tüm davalar için aynı yargılama usulü uygulanmakta iken, 2014 yılında İdari Yargılama Usulü Kanunu² (İYUK)’a eklenen 20/A maddesi ile, ilk kez bazı davalarla sınırlı olarak “ivedi yargılama usulü” adı verilen ve olağan yargılama usulüne göre daha basit ve kısa sürede tamamlanması öngörülen yargılama usulü uygulanmaya başlamıştır³.

İYUK 20/A maddesinin gerekçesinde, “İdari yargıda davaların tümü aynı usul takip edilmek suretiyle sonuçlandırılmaktadır. Ancak idari davaların bazıları, niteliği itibariyle diğerlerinden farklıdır. Bu tür davaların gecikmeksizin karara bağlanması gerekmektedir. Bu bakımdan, gecikerek karar verilmesinde hem idare hem de davacılar bakımın-

¹ Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 7471, Kabul Tarihi: 7/11/2023, RG. 9/11/2023/32364

² İdari Yargılama Usulü Kanunu, Kanun Numarası: 2577, Kabul Tarihi: 7/1/1982, RG. 20/11/1982/17580

³ Ulusoy A D, Yeni Türk İdare Hukuku (1st edn, Yetkin Yayıncılık, 2019) 746

dan katlanılması zor ya da imkânsız sonuçlar doğacak sınırlı sayıdaki dava türünün, diğerlerine göre daha ivedi bir şekilde sonuçlandırılması gerekmektedir. Yargısal sürecin, özel önem taşıyan ihale, özelleştirme, acele kamulaştırma uyuşmazlıklarından kaynaklanan bazı davaların ivedilikle sonuçlandırılabilmesi halinde hukuki belirsizlik doğmasına neden olmaktadır. Madde ile Avrupa örneklerinde olduğu gibi idari yargılamaya ivedi yargılama usulü kurumu kazandırılmaktadır.” ifadelerine yer verilerek, niteliği gereği diğerlerinden farklı görülen bazı davaların karara bağlanmasında gecikilmesi durumunda hukuki belirsizlik doğacağı için böyle bir usulün öngörülmesi gerekliliği açıklanmıştır.

İYUK 20/A maddesinden kısa bir süre sonra 19.09.2014 tarih ve 6552 sayılı Kanun⁴ ile İYUK 20/B maddesi ihdas edilmiş olup⁵, bu maddede öngörülen merkezi ve ortak sınavlar, bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ve sınav sonuçları hakkında açılan davalarda uygulanmak üzere, ayrı bir yargılama usulü getirilmiştir. Her ne kadar İYUK 20/A maddesi “ivedi yargılama usulü”, İYUK 20/B maddesi ise “merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulü” başlığını taşıyor olsa da, her iki düzenlemenin içeriğine bakıldığında İYUK 20/B’de öngörülen usulün de ivedi ve hatta daha ivedi yargılama usulü olduğunu söylemek mümkündür⁶. İYUK 20/C maddesine 2021 yılında eklenen hüküm ile de askerî hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıklara dair özel yargılama usulü ayrıca düzenlenmiştir.

Fransız hukukunda da 2000 yılında yapılan değişikliklerle, İdari Yargılama Kanununda (*Code de justice administrative*) daha önce dar kapsamda düzenlenmiş olan ivedi yargılama usulü (*le référé veya procédure d’urgence*) daha kapsamlı şekilde düzenlenmiştir. Belirtelim ki, Fransız hukukundaki ivedi yargılama usulü ile Türk hukukunda düzenlenen ivedi yargılama usulü arasında esaslı farklılıklar vardır. Fransız hukukunda öngörülen ivedi yargılama usulü, aciliyet (*urgence*) bulunan hallerde,

⁴ İş Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 6552, Kabul Tarihi: 10/9/2014, RG. 11/9/2014/29116 (Mükerrer)

⁵ Belirtelim ki, gerek İYUK m.20/A hükmü gerek İYUK m.20/B’nin kimi hükümleri Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine götürülmüş olup, Mahkemenin T.19.03.2015, E.2014/146, K.2015/31 sayılı kararı ile m.20/A, T.19.03.2015, E.2014/189, K.2015/32 sayılı kararı ile de İYUK 20/B maddesi hükümlerinin Anayasa’ya aykırı olmadığına oybirliği ile karar verilmiştir.

⁶ Günday M, İdari Yargılama Hukuku (1st edn, Turhan Kitabevi, 2022) 523

dava sırasında esas bakımından karar verme yetkisi bulunmayan tek hâkim (*Le juge des référés*) tarafından, kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlalinin önüne geçmek için alınabilecek, tedbirleri, kararları öngörmektedir. Burada yargılamanın hızlı işlemesinin yanında asıl hedef kişi haklarına yönelen müdahalenin (tehdidin) önüne geçmektir⁷.

Fransız idarî yargılama hukukunda, 2000 yılında yapılan reform ile “ivedi yargılama hâkimi” olarak isimlendirilen bir statü de ihdas edilmiştir. Buna göre, ivedi yargılama usulü kapsamında karar verebilecek hâkimler ayrıca belirtilmiştir. Bu bağlamda ancak belli niteliklere sahip hâkimler ivedi yargılama kapsamındaki kararları verme yetkisine sahip kılınmıştır⁸.

II. 6 ŞUBAT DEPREMİ SONRASINDA AÇILAN İDARİ DAVALARDA HIZLANDIRILMIŞ YARGILAMA USULÜ UYGULANMA İHTİYACI

6 Şubat depreminden sonra açılan idari davalarda hızlandırılmış bir yargılama usulünü öngören düzenleme, 07.11.2023 günlü ve “7471 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 2. maddesiyle 2577 sayılı İdari

⁷ Bülbül E, ‘Fransız İdari Yargılama Hukukunda İvedi Yargılama Usulleri Reformu’ Danıştay ve İdari Yargı Günü 134. Yıl Sempozyumu (10-11 Mayıs 2002) 63-95; Çağlayan R, ‘Fransız ve Türk İdarî Yargılama Hukuklarında İvedi Yargılama Usulü’ (2014) 18(3-4) EÜHFD 1-41, 3; Sancakdar O, ‘İdari Yargılama Usulünde İvedi Yargılama Usulü ve Grup Davalar’ Danıştay ve İdari Yargı Günü 146. Yıl Sempozyumu (12 Mayıs 2014) 109-198, 109-155; Nazile İrem Yeşilyurt N İ, ‘İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması ve İvedi Yargılama: Hukuka Sermayeye Koşut Hız Ayarı’ (2015) 70(2) AÜSBFD 403-433, 405; Akyılmaz B, Sezginer M and Kaya C, Türk İdari Yargılama Hukuku (2nd edn, Savaş Yayınevi, 2019) 553

⁸ İdarî Yargılama Kanununun L.511-2. maddesine göre, aşağıda sayılan hâkimler ivedi yargılama usulü kapsamında karar verme yetkisine sahiptirler:

-İdare mahkemesi ve istinaf mahkemesi başkanları.

-İdare mahkemesi ve istinaf mahkemesi başkanlarının görevlendireceği yokluk ya da engel hali hariç, en az iki yıllık kıdeme sahip ve en azından birinci danışman derecesine ulaşmış üyeler.

-Danıştay’da yargı bölümü başkanı veya onun görevlendireceği bir üye.

Burada dikkat çeken bir husus, ivedi yargılama kapsamında karar verecek olan merci, mahkeme değil hâkimdir. Bu nedenle ivedi yargılama mahkemesi değil ivedi yargılama hâkimi (*juges des référés*) deyiimi kullanılmaktadır. Çağlayan (n 7) 11

Yargılama Usulü Kanunu'na Geçici 11. Madde olarak eklenmiştir. İYUK Geçici Madde 11'in gerekçesinde şu ifadelere yer verilmiştir: “ 6 Şubat depremi sebebiyle ortaya çıkan idari uyuşmazlıkların özel bir yargılama usulü ile çözümlenmesini öngören 6/2/2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler nedeniyle yüzbinlerce yapının hasar gördüğü, idarelerce hasar tespiti yapıldığı, bu tespite dayalı olarak yıkım, güçlendirme, tahliye ve abonelik iptali gibi işlemler tesis edildiği ve bu işlemlere karşı idare mahkemelerinde iptal davaları açıldığı bilinmektedir. Bu davalar halen 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunundaki genel hükümlere göre görülmektedir. Deprem bölgesinde hayatın bir an önce normale döndürülmesi ve olağan hayat şartlarının sağlanması büyük önem arz etmektedir. Ayrıca özellikle ağır hasarlı binaların her an yıkılması ihtimali bölgedeki insanların can ve mal emniyeti bakımından büyük tehlike oluşturmaktadır. Bundan dolayı, hasarlı olduğu tespit edilen yapıların akıbetinin bir an önce belirlenmesi gerekmektedir. Bu maksatla, 2577 sayılı Kanuna geçici bir madde eklenmektedir.

Maddeyle, Kahramanmaraş merkezli depremler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi olarak kabul edilen yerlerde, bu depremlerin ve sonrasında meydana gelen depremlerin etkisiyle oluşan hasarlarla bağlantılı olan ve hak sahipliğine ilişkin işlemler hariç olmak üzere, hasar tespit raporları esas alınarak tesis edilen idari işlemlere karşı açılan iptal davaları bakımından, yargılama süreçlerinin hızlandırılmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır. Buna göre hasar tespit raporlarına dayanılarak tesis edilen güçlendirme, abonelik iptali ve tahliye gibi işlemler ile yıkım kararlarının iptali istemiyle açılan davaların seri bir şekilde sonuçlandırılması için genel usulden farklı hükümler öngören geçici bir düzenleme yapılmaktadır.”

III. MADDENİN UYGULANACAĞI YERLER

Geçici 11. Madde ülkemizde meydana gelen tüm deprem veya afetlerde uygulanacak bir düzenleme içermemektedir. Anılan düzenlemenin uygulanacağı yerler yine madde metninin ilk fıkrasında ifade edilmiştir. Buna göre düzenleme sadece 06.02.2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi kabul edilen

yerlerde uygulanacaktır⁹. Genel Hayata Etkili Afet Bölgesi ilan edilen yer ise, sırasıyla 21.02.2023 tarih ve 495698 sayılı olurla kabul edilen yerler:

- Kahramanmaraş
- Gaziantep
- Hatay
- Kilis
- Diyarbakır
- Adana
- Osmaniye
- Şanlıurfa
- Adıyaman
- Malatya
- Elazığ ile
- Sivas ili Gürün ilçesi

07.04.2023 tarih ve 534460 sayılı olurla kabul edilen yerler:

- Batman,
- Bingöl,
- Kayseri,
- Mardin,
- Niğde ve
- Tunceli illeridir¹⁰.

⁹ GEÇİCİ MADDE 11- 1. 6/2/2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi olarak kabul edilen yerlerde, bu depremlerin ve akabinde meydana gelen depremlerin etkisiyle oluşan hasarlarlabaglantılı olması kaydıyla, hak sahipliğine ilişkin işlemler hariç olmak üzere hasar tespit raporlarına dayalı olarak tesis edilen idari işlemlere karşı açılan iptal davalarında aşağıdaki hükümler uygulanır.”

¹⁰ 06.02.2023 tarihinde meydana gelen deprem afetleri nedeniyle yaşanan yıkım ve can kayıpları üzerine, 11 ilimiz ve Sivas ili Gürün ilçemiz Genel Hayata Etkili Afet Bölgesi olarak kabul edilmiştir. Söz konusu depremler 11 ilimiz dışındaki bazı illerimizi de etkilemiş olup, hasar tespit çalışmaları neticesinde; Bingöl, Kayseri, Mardin, Tunceli, Niğde ve Batman illerimizde yer alan bazı yerleşim birimlerinde az, orta veya ağır derecede hasar gören binalar olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, bahsi geçen illerimizde hasar meydana gelen binaların bulunduğu yerleşim yerleri de Genel Hayata Etkili Afet Bölgesi kabul edilmiştir. Kamuoyuna saygıyla duyurulur. <<https://www.afad.gov.tr/genel-hayata-etkili-afet-bolgesi-hk>> (e.t.13.11.2023). Afet

IV. MADDENİN UYGULANMA KAPSAMI

06 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi kabul edilen ve yukarıda sayılan illerde (yerlerde) bu depremlerin ve akabinde meydana gelen depremlerin etkisiyle oluşan hasarlarla bağlantılı olaylarda uygulanacaktır. Demek ki daha önce gerçekleşen depremlerle ilgili olarak bu madde hükmü uygulanmayacaktır. Örneğin 24 Ocak 2020 tarihinde Elazığ ili merkezli olarak gerçekleşen depremde söz konusu madde uygulanmayacaktır.

Aynı şekilde bu illerin dışında ülkemizde gerçekleşecek herhangi bir doğal afet halinde de bu geçici hükmün uygulanması söz konusu olmayacaktır.

Ayrıca 06 Şubat depreminden kaynaklı olarak açılan her davada da bu hükümler uygulanmayacaktır. Öncelikle söz konusu hükümler sadece iptal davaları bakımından uygulanacak olup, tam yargı davaları öngörülen özel yargılama usulü kapsamında görülmeyecektir. Zira bu amaçla İdari Yargılama Usulü Kanunu'na eklenen Geçici Madde 11/1-j uyarınca; *“Tam yargı davalarıyla bu madde kapsamındaki iptal davaları birlikte görülemez. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce, birlikte açılmış olan iptal ve tam yargı davaları ayrılır ve bu davalar bulunduğu aşamadan itibaren görülmeye devam olunur.”* Madde gerekçesinde de *“İki farklı yargılama usulüne tabi davaların birlikte görülmemesi için tam yargı davaları ile bu madde kapsamındaki iptal davalarının birlikte görülemeyeceği hüküm altına alınmaktadır.”* ifadelerine yer verilerek, tam yargı davaları bakımından öngörülen özel yargılama usulünün uygulanmayacağı bir nevi teyit edilmiştir¹¹.

bölgelerinde 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'da düzenlenen tedbirlerin uygulanabilmesi için öncelikle AFAD tarafından “afete maruz bölge” ilanı kararı alınması gerekmektedir. Çınarlı S, Bilgin H, Avcıoğlu Aksoy E and Çaptuğ Dilek M, Yargı Kararları Işığında Afetlerden Kaynaklanan İdari Davalar (1st edn, Adalet Yayınevi, 2023) 147-148

¹¹ İdari Yargılama Usulü Kanunu'na eklenen 20/A maddesi ile öngörülen “ivedi yargılama usulü” için de doktrinde sadece iptal davalarında uygulanıp uygulanmayacağı yönünde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu bağlamda Kasapoğlu Turhan, tam yargı davalarının da İYUK 20/A kapsamında olduğunu ileri sürmüştür. Kasapoğlu Turhan M, ‘İdari Yargıda İvedi Yargılama Usulü’ (2015) (3) Ankara Barosu Dergisi 183-219, 191. Ancak bizim de katıldığımız görüşe göre İYUK 20/A, kapsamına giren konular hakkındaki iptal davaları bakımından uygulanması gereken bir yasal düzenlemedir. Aynı yönde bkz. Aslan Z (Edt.), Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu

Ayrıca, hak sahipliğine ilişkin işlemlerle ilgili olarak açılacak olan davalarda da bu madde hükmü uygulanmayacaktır. Zira maddenin gerekçesinde de ifade edildiği üzere, *Kahramanmaraş merkezli depremler nedeniyle yüzbinlerce yapının hasar gördüğü, idarelerce hasar tespiti yapıldığı, bu tespiti dayalı olarak yıkım, güçlendirme, tahliye ve abonelik iptali gibi işlemler tesis edildiği ve bu işlemlere karşı idare mahkemelerinde iptal davaları açıldığı bilinmektedir.... Buna göre hasar tespit raporlarına dayanılarak tesis edilen güçlendirme, abonelik iptali ve tahliye gibi işlemler ile yıkım kararlarının iptali istemiyle açılan davaların seri bir şekilde sonuçlandırılması için genel usulden farklı hükümler öngören geçici bir düzenleme yapılmaktadır. Ancak, hasar tespit raporlarına dayanılarak tesis edilen hak sahipliğine ilişkin İşlemler, düzenlemenin kapsamı dışında bırakılmaktadır.* Anılan gerekçede ve kanun metninde açıkça ifade edildiği gibi hasar tespiti raporlarına dayanılarak tesis edilen hak sahipliğine ilişkin işlemler madde hükmü dışında tutulurken diğer yıkım, güçlendirme, tahliye vb. davalarda bu madde hükmü uygulanacaktır. Bu madde hükmü ile 2577 sayılı Kanunda yer alan usul kuralları dışında özel usul kuralları getirilmiştir.

V. DAVANIN AÇILMASI VE İLK İNCELEME KONUSU

Öncelikle bu davalarla ilgili olarak dava açma süresi konusunda isabetli olarak herhangi kısıtlama ve kısaltma getirilmemiştir. Genel dava açma süresi olan 60 gün içinde dava konusu edilen işlemin iptali istemiyle dava açılacaktır (2577 sayılı Kanun m.7). Bu durum hak arama özgürlüğünün kısıtlanması yönündeki olası tartışmaların yaşanmasının önünü almıştır. Bununla birlikte dava açma süresini 60 günden 30 güne düşüren İYUK m. 20/A hükmü hakkında Anayasa madde 2, madde 36 ve madde 74'e aykırılık iddiasıyla açılan iptal davasında, Anayasa Mahkemesi, “İdari işlemlerden doğan uyuşmazlıkların önem ve özelliği nedeniyle bir an evvel çözümlenerek karara bağlanması amacıyla kamu yararı gözetilerek ivedi yargılama usulüne tabi kılınması kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında ” olduğu değerlendirmesi yaparak söz konusu düzenlemeyi Anayasa’ya aykırı bulmamıştır. Mahkeme, söz konusu kuralların hak arama özgürlüğüne müdahale niteliği taşıdığını

(1st edn, Seçkin Yayıncılık, 2019) 215; Seyhan S, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu Kapsamındaki İhalelerin İdari ve Yargısal Denetimi (1st edn, On İki Levha Yayıncılık, 2019) 255

kabul etmekle birlikte bunun ivedi yargılama usulüne tabi olan uyuşmazlıkların bir an evvel yargı mercileri önüne getirilerek karara bağlanmasına yönelik meşru bir amaca dayanması gerekçesiyle Anayasa'ya aykırı olmadığı yönünde hüküm kurmuştur¹².

Yine idari işlemin tesisinden sonra bu işlemin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi istemiyle işlemi tesis eden idareye veya varsa üstü idareye 2577 sayılı Kanunun 11. maddesi uyarınca idari başvuru yapılabilecektir. Dava açma süresini durduran bu idari başvuru ilgili idare tarafından 30 gün içinde cevaplanmazsa zımnen reddedilmiş sayılacak ve dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye devam edecektir.

Düzenleme bu yönüyle de İYUK m.20/A'da öngörülen ivedi yargılama usulünden farklılık arz etmektedir. Zira İYUK m.20/A kapsamındaki uyuşmazlıklar bakımından İYUK m. 11'in uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm de yukarıda belirtilen Anayasa Mahkemesi kararı kapsamında Anayasa'nın 2. ve 36. maddeleri kapsamında değerlendirilmiş ve *"ilgililerin haklarında tesis edilen işleme karşı idareye başvuru hakkını ortadan kaldırmadığı gibi dava açma hakkına yönelik herhangi bir sınırlama da getirmemekte (...)"* olduğu sonucuna varılmıştır. Gerçekten de İYUK m.20/A/2-b hükmü kapsamında İYUK m.11'in uygulanmayacağı yönündeki düzenleme, ilgililerin idareye işlemin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi istemiyle başvuru yapmalarına engel olmayıp sadece yapılan bu başvuru dava açma süresini durdurmayaacaktır.

Dava açılmasından itibaren dava dosyasını alan ilk derece mahkemesince dilekçe üzerinden 10 gün içinde ilk inceleme yapılacaktır¹³. Normal yargılama usulünde bu süre 15 gün iken burada yasa koyucu tarafından süre on gün olarak belirlenmiştir. Dava dilekçesinde ilk inceleme konuları açısından bir aykırılık görülmezse dava dilekçesi ve ekleri davalı idareye tebliğ edilecektir (Geçici Madde 11/1-a).

¹² Anayasa Mahkemesi, 2014/146, 19.03.2015, R.G.13.06.2015/29385

¹³ GEÇİCİ MADDE 11/1-a: On gün içinde ilk inceleme yapılır ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğ çıkarılır.

VI. İDARELERİN SAVUNMA VERME SÜRESİ VE DOSYANIN TEKEMMÜLÜ

Dava dilekçesi kendisine tebliğ edilen davalı idare tarafından 15 gün iç inde savunma verilmelidir (Geçici Madde 11/1-b)¹⁴. Savunma verme süresi dava dilekçesinin tebliğinden 15 gün olarak belirlenmiştir. Normal idari davalarda bu süre 30 gün iken bu davalarda süre 15 güne düşürülmüştür. Davalı idare tarafından 15 günlük savunma süresi yeterli bulunmazsa ek süre istenebilir. Ancak ek süre de en fazla bir defaya mahsus olarak 10 gün olarak verilebilecektir. Dolayısıyla azami 25 gün içinde davalı idare savunmasını vermelidir. Oysaki normal davalarda ek süre talebinin kabul edilmesi halinde mahkemece 30 güne kadar da ek süre verilebilmektedir.

Savunma verilmesi ile dava dosyası tekemmül edecektir. Normal idari davalardaki replik ve düplik safhaları bu davalar açısından kaldırılmıştır. Savunma süresi içinde savunma verilmesi ile dosya tekemmül etmiş olacaktır. Aynı şekilde savunma verme süresinin geçmesi halinde de dosya tekemmül etmiş sayılacaktır.

Belirtelim ki, davalı idarenin savunmasına karşı davacının ikinci bir dilekçe sunma imkânının kaldırılması, hakkaniyete uygun bir yargılama için gerekli olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırıdır. Nitekim, kural olarak idari işlemlerin gerekçeli olma zorunluluğunun bulunmaması sebebiyle, davacı çoğu zaman işlemin gerekçesini tam olarak bilmeden ve işleme ilişkin bilgi ve belgelere henüz ulaşamadan davayı açmaktadır. Davacı, genellikle dava konusu işlemin dayandığı nedenlere ancak davalı idarenin savunmasını vermesiyle vâkıf olabilmektedir. İkinci dilekçe verme imkanının ortadan kaldırılmış olması ile, davacı davalı idarenin ortaya koyduğu gerekçelere ve dosyaya sunduğu bilgi ve belgelere karşı beyanda bulunamadan ve karşı savunma yapmadan, dosya tekemmül etmekte ve böylelikle davalı idare, davacıya göre daha avantajlı bir konuma sahip olmaktadır¹⁵.

İdarelerce verilecek olan savunmalarda mutlaka bina askı koduna da yer verilmelidir (Geçici Madde 11/1-b). Bu sayede davalardaki olası

¹⁴ GEÇİCİ MADDE 11/1-b: Savunma verme süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır. Savunma dilekçesinde bina askı koduna yer verilir.

¹⁵ Günday (n 6) 530

karışıklıkların önüne geçilecek ve davaların daha çabuk neticelendirilmesine de katkı sağlayacaktır.

VII. YÜRÜTMİYİ DURDURMA- KEŞİF ve BİLİRKİŞİ – DURUŞMA KONULARI

A. YÜRÜTMİYİ DURDURMA

2577 sayılı Kanunun 27. maddesi uyarınca işlemin açıkça hukuka aykırı olması ve uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması halinde yürütmesinin durdurulmasını karar verilebilecektir. Geçici 11. Madde uyarınca açılan davalarda da yürütmenin durdurulması isteminde bulunulabilir. Yürütmeyi durdurma istemleri koşullarının varlığı halinde kabul edilebilir.

2577 sayılı Kanunun 27. maddesi uyarınca yürütmeyi durdurma istemleri hakkında verilen kararlara karşı 7 gün içinde bağlı olunan bölge idare mahkemesine itiraz yoluna başvurulabilir. Geçici 11. Maddede ise davacıların yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilen kararlara itiraz edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır¹⁶. (Geçici Madde 11/1-c). Söz konusu kararlar kesin kararlar olacaktır. Kanun koyucu böylelikle dosyanın bölge idare mahkemesine gidip gelmesinin yaratacağı vakit kaybının da önüne geçmek istemiştir.

Zira madde gerekçesinde de buna işaret edilerek şu ifadelere yer verilmiştir: “*Hâlihazırda idare mahkemelerince yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı, bölge idare mahkemesine itiraz edilebilmektedir. İtiraza ilişkin bu süreç yargılamanın bir safahatı olmakla birlikte, tebligat süreleri ve yürütmenin durdurulması kararının bölge idare mahkemesi nezdinde inceleme süresi de göz önüne alındığında, bu durum belirli bir zaman almakta ve süreci uzatmaktadır. Bu husus nazara alınarak yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilen kararlara itiraz edilemeyeceği düzenlenmek suretiyle yargılamanın süratle sonuçlandırılması hedeflenmektedir. Belirtmek gerekir ki benzer bir düzenleme 2577 sayılı Kanunun “İvedi yargılama usulü” başlıklı 20/A ve “Merkezî ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulü” başlıklı 20/B maddelerinde de yer almaktadır.*”

¹⁶ GEÇİCİ MADDE 11/1-c: Yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilen kararlara itiraz edilemez.

B. KEŞİF VE BİLİRKİŞİ

Aynı şekilde dosyalarda keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmasına karar verilmesi halinde ise dosyanın tekemmülünden itibaren 15 gün içinde keşfin yapılması gerekir (Geçici Madde 11/1-ç)¹⁷. Burada 15 gün gibi oldukça kısa bir süre verilmiştir. Dolayısıyla dosya kendisine havale edilen hâkimin derhal dosyayı incelemesi ve keşif gerekiyorsa bu konuda hemen kararı verip naip hâkim olarak keşfe katılması gerekmektedir. Keşif kararı ve keşfe gidilmesi için süre bu kadar kısa tutulmakla kalmamış ve tarafların hak ve menfaatlerinin korunması bakımından zorunluluk bulunan hâllerde keşif ve bilirkişi incelemesinin, ilk incelemeyi müteakiben de yapılabilme imkânı getirilmiştir. Keşfin yapılmasından sonra da bilirkişi raporları on beş gün içinde mahkemeye teslim edilmelidir. Burada bilirkişiliğe yönelik yasal düzenlemelerden¹⁸ ayrık bir hüküm getirilerek 15 günlük bir süre belirlenmiştir. Burada birden çok davada bilirkişi olan bilirkişilere büyük yükümlülük düşmektedir. Bilirkişilerin 15 günlük süre içinde raporlarını sunmaları gerekir. Aynı şekil-

¹⁷ GEÇİCİ MADDE 11/1-ç: Keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması gereken hâllerde, dosyanın tekemmülünden itibaren on beş gün içinde keşif yapılır. Tarafların hak ve menfaatlerinin korunması bakımından zorunluluk bulunan hâllerde keşif ve bilirkişi incelemesi, ilk incelemeyi müteakiben de yapılabilir. Bilirkişi raporları on beş gün içinde mahkemeye teslim edilir. Bilirkişilere ve bilirkişi raporlarına, raporun tebliğinden itibaren yedi gün içinde itiraz edilebilir.

Madde gerekçesinde de şu ifadelere yer verilmiştir: “Yine, keşif ve bilirkişi inceleme süreçlerine ilişkin yeni usuller getirilmektedir. Bu çerçevede, keşif yapılması ve bilirkişi raporlarının teslim edilmesi bakımından süreler kısaltılmaktadır. Ayrıca, tarafların hak ve menfaatlerinin korunması bakımından zorunluluk bulunması halinde mahkemece ilk incelemeyi müteakip, savunma beklenmeksizin derhal keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmasına imkân tanınmaktadır. Öte yandan, bilirkişilere ilişkin itirazların rapora yapılan itirazla birlikte yapılması öngörülmektedir. Düzenlemeyle, keşif ve bilirkişi incelemesinde yaşanabilecek muhtemel zaman kayıplarının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.”

¹⁸ İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda bilirkişilik özel olarak düzenlenmemiş olup, bunu yerine 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine atıf yapılmıştır. Mahkemenin bilirkişi görevlendirmesi yaparken bilirkişiye raporunu hazırlamak için verilecek süreyi de tespit etmesi gerekmektedir. Bu sürenin ne kadar olacağına ilişkin genel bir düzenleme bulunmamakla birlikte mahkeme tarafından sürenin makul olarak belirlenmesi gerekir. Ancak 6100 sayılı Kanun’un 274. maddesinin ilk fıkrası uyarınca tayin edilecek olan bu sürenin üç ayı geçmemesi gerekmektedir. Yine ilgili hüküm uyarınca bilirkişinin talebi üzerine, kendisini görevlendiren mahkemenin gerekçesini göstererek, bilirkişinin rapor hazırlama süresini üç ayı geçmemek üzere uzatabilmesi mümkündür.

de bilirkişilerce verilen raporlara itiraz süresi de iki hafta yerine raporun tebliğinden itibaren 7 gün içinde itiraz edilebileceği şeklinde düzenlenmiştir. (Geçici Madde 11/1-ç).

Keşfe ilişkin tebligatlar, tarafların elektronik tebligat adresi varsa bu adrese tebliğ edilecektir. Elektronik tebligata ilişkin hükümlere göre de tebligat muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacaktır (7201 m. 7/A). Elektronik tebligat adresi bulunmayan taraflara keşif ve duruşma gününün bildirilmesine ilişkin tebligatların seri ve hususi yollarla yapılmasına imkân tanınmaktadır. Bu kapsamda elektronik adresi olmayanlara tebligat öncelikle 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 7'nci maddesine¹⁹ göre yapılacaktır (Geçici Madde 11/1-f)²⁰.

Öte yandan, 7174 sayılı Kanunla 3/11/2016 tarihli ve 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu'na aşağıdaki geçici madde eklenmiştir. Bu geçici madde hükmü ile birlikte söz konusu davalarda bilirkişi görevlendirmeleri konusunda ayrıksı hükme yer verilmiştir. Bu sayede listeye dahil olmayan bilirkişilerden de faydalanılacaktır. Anılan hüküm şu şekildedir:

"GEÇİCİ MADDE 2- (1) 6/2/2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi olarak kabul edilen yerlerde 1/1/2028 tarihine kadar, bu depremler ve akabinde meydana gelen depremlerle bağlantılı iş, dava, soruşturma ve kovuşturmalarda, 10 uncu maddenin (d) ve (e) bentleri hariç birinci fıkrasında yer alan şartları taşımak kaydıyla 12 nci maddenin beşinci ve altıncı fıkraları ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi

Kanununun 64 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 268 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarındaki usule tabi olmaksızın

¹⁹ Uçak, telgraf ve diğer vasıtalarla tebligat ve ücretleri: Tebligat uçakla veya postada kullanılan diğer seri veya hususi vasıtalarla veya muhtelif işaretli telgraflarla da yapılabilir. Tebliğin bu vasıtalarla hangisiyle yapılacağı alakalının talebi üzerine veya re'sen mahkeme reisi, hakim veya tebliği yaptıracak diğer merciler tarafından tensip edilir. Bu takdirde bunlara ait ücretler, PTT ücretleri tarifesine göre bu vasıtalarla tebliği istiyenden tebliğ ücretinden ayrı olarak alınır. (7201 sk m.7)

²⁰ GEÇİCİ MADDE 11/1-f: Elektronik tebligat adresi bulunmayan taraflara keşif ve duruşma günü, öncelikle 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 7 nci maddesine göre yapılır.

listeler dışından da bilirkişi görevlendirilebilir. Listeler dışından görevlendirilen bilirkişiler, bölge kuruluna bildirilir. (7174 SK m.18)

Madde gerekçesinde de bu durum “6/2/2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi olarak kabul edilen yerlerde, 1/1/2028 tarihine kadar, adli ve idari yargı mercilerinde depremlerle bağlantılı olarak görülmekte olan iş, dava, soruşturma ve kovuşturmalarda bilirkişi ihtiyacının ivedi şekilde karşılanabilmesi amacıyla, 6754 sayılı Bilirkişilik Kanununa geçici madde eklenmektedir. Düzenlemeyle maddedeki asgari şartları taşıyan ancak ilgili bilirkişilik bölge listesinde ve/veya listelerinde yer almayan bilirkişilerin, ilgili kanunlardaki usule tabi olmadan görevlendirilmesine imkân tanınmaktadır.” şeklinde ifade edilmiştir.

C. DURUŞMA

İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 17 ve devamı maddelerinde duruşma konusu düzenlenmiştir. İlk derece mahkemesinde iptal davasının taraflarından birisinin duruşma istemesi halinde idari yargı yerlerince duruşma yapılması zorunludur. İdari yargı yerleri de re’sen duruşmaya karar verebilir. Duruşma yapılması halinde duruşma davetiyelerinin en az 30 gün önceden taraflara tebliğ edilmesi gerektiği yine yasal bir zorunluluktur.

Geçici 11. Madde hükmünde bu davalarda duruşma yapma konusu mahkemenin takdirine bırakılmıştır. Davanın tarafları duruşma istese bile mahkeme tarafından duruşma yapılmayabilecektir. Mahkemenin duruşma yapmaya karar vermesi halinde ise, duruşma davetiyelerinin duruşma gününden en az 15 gün önce taraflara gönderilmesi gerekmektedir. Burada 30 günlük gönderilme süresi 15 güne düşürülmüştür (Geçici Madde 11/1-d)²¹.

Duruşma tebligatı tarafların elektronik tebligat adresi varsa bu adrese tebliğ edilecektir. Elektronik tebligat hükümlerine göre de tebligat muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacaktır. Ancak elektronik tebligat adresi yoksa bu takdirde tebligat öncelikle 7201 sayılı Tebligat Kanunu’nun 7’nci maddesine göre yapılacaktır (Geçici Madde 11/1-f).

²¹ GEÇİCİ MADDE 11/1-d: Duruşma yapılması, tarafların istemine ve mahkemenin kararına bağlıdır. Duruşma davetiyeleri, duruşma gününden en az on beş gün önce taraflara gönderilir.

VIII. KARAR VERME SÜRECİ

Geçici 11. madde uyarınca karar verilecek olan davalarda karar verme süresi de 15 gün olarak belirlenmiştir. Dosya tekemmül ettikten sonra kendisine havale edilen hâkim tarafından dosyanın 15 gün içinde karara bağlanması gerekmektedir. Burada 15 günlük karar verme süresi dosyanın tekemmülü dışında, ara karar, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gereken hallerde de bunların tamamlanmasından sonra da başlayacaktır. (Geçici Madde 11/1- e).

Normalde 2577 sayılı Kanuna göre dosya kendisine havale edilen hâkimlere bu dosyalar hakkında karar vermesi için herhangi bir süre öngörülmemiştir. Dosya kendisine havale edilen hâkim bu dosya hakkında altı ay içinde işlem yapması gerekir. Bu işlem ile dosyada gerekiyorsa ara karar yapılması, keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması gibi iş ve işlemlerde dosyanın işlem görmüş olması anlamına gelmektedir. Oysa Geçici 11. Madde ile bu süre 15 gün ile sınırlandırılmıştır.

Belirtelim ki, kimi durumlarda mahkemelerin belirtilen 15 günlük süre içinde karara bağlaması mümkün olmayabilir. Ancak dosyaların karara bağlanma süresine uyulmaması, kararın hukuka aykırılığı sonucunu doğurmayacaktır²².

IX. KANUN YOLLARINA BAŞVURU VE İNCELENME SÜRECİ

Geçici 11. Madde uyarınca açılan davalarda verilecek olan kararlarda istinaf kanun yoluna ilişkin süreler de kısaltılmış olup²³, bu kapsamda istinaf kanun yoluna başvuru süresi 15 gün olarak belirlenmiştir. Burada karar aleyhine çıkan tarafça 15 gün içinde bağlı olduğu bölge idare mahkemesine istinaf kanun yoluna başvuru yapılacaktır. Normal idari davalarda istinaf kanun yoluna başvuru süresi 30 gün iken burada 15 gün olarak daha kısa bir süre belirlenmiştir (Geçici Madde 11/1-g).

²² Günday (n 6) 531

²³ GEÇİCİ MADDE 11/1-g) Verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde istinaf yolunabaşvurulabilir.

h) İstinaf dilekçeleri on gün içinde incelenir ve tebliğe çıkarılır.

ı) İstinaf dilekçelerine cevap verme süresi on beş gündür.

i) İstinaf istemi en geç iki ay içinde karara bağlanır. İstinaf incelemesi aşamasında, istinabe olunan mahkemegerekli işlemleri on beş gün içinde yerine getirir.

İstinaf yoluna başvurulmasından itibaren istinaf dilekçesi 10 gün içinde incelenerek karşı tarafa tebliğ edilecektir (Geçici Madde 11/1-h). İstinaf dilekçesini alan karşı tarafında bu dilekçeye cevap verme süresi de 15 gün olarak ifade edilmiştir (Geçici Madde 11/1-ı). İstinaf başvurusu süresi gibi istinaf dilekçesine cevap verme süresi de 15 güne düşürülmüştür.

İstinaf dosyası tekemmül ettikten sonra derhal ilgili bölge idare mahkemesine gönderilmelidir. İstinaf makamı olarak bölge idare mahkemesince dosya kendisine geldiğinden itibaren iki ay içinde istinaf isteminin karara bağlanması gerekmektedir. İstinaf incelemesi sırasında ilk derece mahkemesinden istinabe yoluyla keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması gerekebilirse bu takdirde istinabe incelemesinin de 15 gün içinde bitirilmesi gerekmektedir (Geçici Madde 11/1-i).

Öte yandan 2577 sayılı Kanunun 46. maddesinde sayılan temyiz yoluna başvuru yapılabilecek olan bölge idare mahkemesi kararları arasında Geçici 11. Madde uyarınca açılan davalarda verilecek kararlar yer almadığı için bu davalarda bölge idare mahkemelerince verilen kararlara karşı da Danıştay’a temyiz başvurusu yapılamayacaktır. Dolayısıyla bölge idare mahkemesi kararı ile kararlar kesinleşecektir.

Geçici 11. Madde düzenlemesi ile öngörülen özel yargılama usulü, kanun yollarına başvuru yönüyle İYUK 20/A düzenlemesinde yer alan ivedi yargılama usulünden farklılık arz etmektedir. İYUK 20/A düzenlemesinde, istinaf kanun yoluna başvurulamamakta, verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde temyiz kanun yoluna başvurulabilmektedir. Bu usul doktrinde “sıçramalı temyiz” olarak da adlandırılmaktadır²⁴. Ancak İYUK 20/A kapsamında, ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu kararların olağan kanun yolu usulü temyiz incelemesi olarak öngörülmüş olsa da temyiz merci olarak Danıştay’ın bu usuldeki fonksiyonu istinaf incelemesine benzemektedir²⁵.

²⁴ Sancakdar O and Önüt L B, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar (5th edn, Seçkin Yayıncılık, 2023) 428

²⁵ Aslan (n 11) 220. Bununla birlikte, İYUK 20/A kapsamındaki uyuşmazlıklarda, uyuşmazlığa konu olan kısımların tamamının irdelenmemiş olması ve dolayısıyla hukuki irdeleme yapılmaksızın hüküm kurulmuş olması hallerinde, doğrudan üst derece mahkemesince ilk kez yargılama yapılarak bir hükme varılmasına hukuken olanak olmadığından, temyiz mercinin işin esasına girmemesi yönünde bir uygulama ile de karşılaşılabilmektedir. Bu yöndeki kararlar için bkz. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 4343/3305, 07.12.2016

X. DİĞER HUSUSLAR

Deprem felaketi nedeniyle açılacak olan tam yargı davalarıyla Geçici 11. Madde kapsamında açılacak olan iptal davaları birlikte görülemez. Bu şekilde işlem nedeniyle doğan zararın tazmini istenilmesi halinde ilk derece mahkemesince dava dilekçesinin reddine karar verilmeli ve iptal davası ile tam yargı davası birbirinden ayrılmalıdır. Nitekim maddenin devamında da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce birlikte açılan iptal ve tam yargı davaları da ayrılacaktır. Ayrılan davalarda bulunduğu aşamadan itibaren görülmeye devam edecektir (Geçici Madde 11/1-j)²⁶. Madde metninden anlaşılabacağı üzere, görülmekte olan davalarda dilekçe ret kararı verilmesine gerek kalmadan sanki davayı ayırmak mümkün gibi bir izlenim edinilmekte olsa da uygulamada mahkemelerin vereceği kararlarla bu husus açıklığa kavuşturulacaktır.

Son olarak yukarıda açıklanan savunma süresi, keşif, bilirkişi, ilk inceleme, istinaf başvuru yolu gibi süresi açıkça kısaltılan haller dışında bu maddede süre öngörülme hallerde de her türlü iş ve işlemler ivedilikle sonuçlandırılacaktır (Geçici Madde 11/1-k)²⁷.

Geçici 11. maddede düzenlemeyen hususlarda da 2577 sayılı Kanunun diğer hükümleri uygulanacaktır. (Geçici Madde 11/2)²⁸.

Geçici 11. Maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce açılmış olan davalar hakkında da bu madde hükümleri bulunduğu aşamadan itibaren uygulanacaktır. Ancak, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce işlemeye başlamış olan savunma, bilirkişi raporuna itiraz, istinaf kanun yoluna başvuru ve istinaf dilekçesine cevap verme süreleri bakımından genel hükümler uygulanacaktır (Geçici Madde 11/3)²⁹.

²⁶ GEÇİCİ MADDE 11/1- j: Tam yargı davalarıyla bu madde kapsamındaki iptal davaları birlikte görülemez. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce, birlikte açılmış olan iptal ve tam yargı davaları ayrılır ve bu davalar bulunduğu aşamadan itibaren görülmeye devam olunur.

²⁷ GEÇİCİ MADDE 11/1-k: Bu maddede süre öngörülme hâllerde her türlü iş ve işlemler ivedilikle sonuçlandırılır.

²⁸ GEÇİCİ MADDE 11/2: Bu maddede düzenlenmeyen hususlarda bu Kanunun diğer hükümleri uygulanır.

²⁹ GEÇİCİ MADDE 11/3: Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce açılmış olan davalar hakkında da bu madde hükümleri bulunduğu aşamadan itibaren uygulanır. Ancak, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce işlemeye başlamış olan savunma, bilirkişi raporuna itiraz, istinaf kanun yoluna başvuru ve istinaf dilekçesine cevap verme süreleri bakımından genel hükümler uygulanır.

Geçici Madde 11/3'ün gerekçesinde de şu ifadelere yer verilmiştir: *“Üçüncü fıkırada, maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce açılmış olan davalar hakkında da bu madde hükümlerinin bulunduğu aşamadan itibaren uygulanması benimsenmektedir. Ancak hak kayıplarının önlenmesi amacıyla taraflar bakımından işlemeye başlamış olan süreler yönünden, işlemeye başladığı tarihteki sürelerin uygulanması öngörülmektedir. Buna göre işlemeye başlamış olan savunma verme süresi, bilirkişi raporuna itiraz süresi, istinaf başvuru süresi ve istinaf dilekçesine cevap verme süresi değişmeyecektir.”*

Belirtelim ki, her ne kadar Geçici Madde 11'in amacı 6 Şubat depremi dolayısıyla ortaya çıkan uyuşmazlıkların en hızlı şekilde sonuçlandırılması olsa da norm yapma ve uygulama süreçlerinde hukukun genel ilkelerine riayet edilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda, hukuki istikrar ve öngörülebilirlik ilkelerinin gereklerine uygun davranmak mevcut hukuk kurallarına güvenerek hareket eden bireylerin hukuki güvenliğini korumak adına önem arz etmektedir. Bu sebeple, en azından yapılan düzenlemelere geçiş hükümleri konulması faydalı olacaktır³⁰. Geçiş hükümleri konulmasının yanı sıra başka bir çözüm de, düzenlemelerin yürürlüğünün, ilgililerin kendisini yeni kurala göre ayarlayabileceği bir süre ertelenmesidir³¹.

³⁰ Çaptuğ M, İdari Usul Hukukunda Hukuki Güvenlik İlkesi (1st edn, Seçkin Yayıncılık, 2020) 112. Danıştay da bir kararında, geçiş hükümleri konulmamasını başlı başına hukuka aykırılık olarak nitelendirerek, dava konusu edilen yönetmeliğin kazanılmış hakların saklı tutulması hakkında bir hüküm içermediğinden, bu yönüyle hukuka aykırı olduğuna hükmetmiştir. Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu, 146/475,17.10.1996 <kazanci.com.tr>. ABAD da bir kararında, vergi iadesinde zaman aşımı sürelerinin geçmişe yürüyecek şekilde kısaltılması ve bu değişiklikten ilgililerin haberdar edilmemesinin ve geçiş hükümlerine yer verilmemesinin hukuki güvenlik ve haklı beklentilerin korunması ilkesine aykırı olduğunu ifade etmiştir. Test Claimants in the Franked Investment Income Group Litigation v Commissioners of Inland Revenue and Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs, C-362/12, T.12.12.2013 <curia.europa.eu>. Ancak Divan'ın, üstün kamuyararının mevcudiyeti halinde, geçiş hükümlerine yer verilmeyebileceği yönünde de kararları vardır.

³¹ Oğurlu Y, İdare Hukukunda Kazanılmış Haklara Saygı ve Haklı Beklentiler Sorunu (1st edn, Seçkin Yayınevi, 2003) 281-282

SONUÇ

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş ve 11 ilde gerçekleşen, kapsadığı iller itibariyle de asrın felaketi olarak nitelendirilebilecek olan deprem felaketi nedeniyle açılacak iptal davalarına özgü olarak Geçici 11. Madde hükmü ile ivedi yargılama usulü getirilmiştir.

Anılan düzenlemenin sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi ise ancak ilk derece mahkemelerinin yeterli ve nitelikli hâkimlerle donatılması ve deprem bölgelerinde kurulan ilk derece mahkemelerinin faaliyete geçirilmesi, aynı şekilde bölge idare mahkemelerinin de ilgili istinaf dairelerinin nitelikli başkan ve üyelerle donatılması ile mümkün olacaktır.

Ülkemizin bir daha böyle bir felaket ile karşılaşmaması temennisini en başta bulunduktan sonra karşılaşılan felaketin idare ve vatandaşlar arasında uyuşmazlık doğmadan çözümlenmesi en ideal yoldur. Ancak idare ile vatandaş arasında çıkacak muhtemel uyuşmazlıkların da bir an evvel çözüme kavuşması ise bu madde hükmün layıkıyla uygulanmasıyla mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Akyılmaz B, Sezginer M and Kaya C, Türk İdari Yargılama Hukuku (2nd edn, Savaş Yayınevi, 2019)

Aslan Z (Edt.), Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu (1st edn, Seçkin Yayıncılık, 2019)

Bülbul E, ‘Fransız İdari Yargılama Hukukunda İvedi Yargılama Usulleri Reformu’ Danıştay ve İdari Yargı Günü 134. Yıl Sempozyumu (10-11 Mayıs 2002) 63-95

Çağlayan R, ‘Fransız ve Türk İdarî Yargılama Hukuklarında İvedi Yargılama Usulü’ (2014) 18(3-4) EÜHFD 1-41

Çaptuğ M, İdari Usul Hukukunda Hukuki Güvenlik İlkesi (1st edn, Seçkin Yayıncılık, 2020)

Çınarlı S, Bilgin H, Avcıoğlu Aksoy E and Çaptuğ Dilek M, Yargı Kararları Işığında Afetlerden Kaynaklanan İdari Davalar (1st edn, Adalet Yayınevi, 2023)

Günday M, İdari Yargılama Hukuku (1st edn, Turhan Kitabevi, 2022)

Kasapoğlu Turhan M, ‘İdari Yargıda İvedi Yargılama Usulü’ (2015) (3) Ankara Barosu Dergisi 183-219

Oğurlu Y, İdare Hukukunda Kazanılmış Haklara Saygı ve Haklı Beklentiler Sorunu (1st edn, Seçkin Yayınevi, 2003)

Sancakdar O and Önüt L B, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar (5th edn, Seçkin Yayıncılık, 2023)

Sancakdar O, ‘İdari Yargılama Usulünde İvedi Yargılama Usulü ve Grup Davalar’ Danıştay ve İdari Yargı Günü 146. Yıl Sempozyumu (12 Mayıs 2014) 109-198

Seyhan S, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu Kapsamındaki İhalelerin İdari ve Yargısal Denetimi (1st edn, On İki Levha Yayıncılık, 2019)

Ulusoy A D, Yeni Türk İdare Hukuku (1st edn, Yetkin Yayıncılık, 2019)

Yeşilyurt N İ, ‘İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması ve İvedi Yargılama: Hukuka Sermayeye Koşut Hız Ayarı’ (2015) 70(2) AÜSBFD 403-433

